

7. Селіванова О. О. *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми* : [підручник] / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2008. – 712 с. 8. *Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів* / [за ред. С. Я. Єрмоленко]. – К. : Либідь, 2001. – 224 с. 9. *Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса* / Е. И. Шейгал. – М. : Гнозис, 2004. – 324 с.

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У
ХАРКІВСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ
УНІВЕРСИТЕТІ ім. С. КУЗНЕЦЯ**

Борова Т. А. (Харків)

Нині фахівця нової генерації неможливо уявити без володіння іноземними мовами. Головною метою вивчення іноземних мов є формування у студентів загальних та професійно зорієнтованих комунікативних іншомовних компетенцій щодо забезпечення ефективного спілкування в академічному та професійному середовищі.

Проведений аналіз наукової літератури засвідчує, що проблема розвитку комунікативної іншомовної компетентності у процесі вивчення іноземної мови досліджувалась у працях Л. Биркун, І. Зимньої, Т. Колбіної, І. Кухти, С. Ніколаєвої, Г. Рогової, Є. Полат, Ю. Пассова, Н. Сахарової, В. Скалкіна, Н. Тучіної та ін. Становлять інтерес наукові праці з питань навчання іноземній мові за професійним спрямуванням (О. Бакаєвої, О. Борисенко, І. Зуєнко та ін.). Проте питання розроблення системи іншомовної підготовки фахівців з економічних спеціальностей щодо формування мовної особистості не розглядалося останнім часом.

Мета статті полягає у висвітленні результатів створення системи формування мовної особистості студентів Харківського національного економічного університету (ХНЕУ) ім. С. Кузнеця, застосування якої підвищило якість підготовки фахівців з економічних спеціальностей та комп'ютерних наук з іноземної мови.

Основними концепціями, які мають практичну реалізацію застосування

системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів вишу, враховуючи сучасні методи та форми навчання у сфері вивчення іноземної мови, можна визначити такі: концепція сталого розвитку та концепція інформаційного суспільства.

В основу навчального процесу з вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням покладений міждисциплінарний та компетентнісний підходи. Зауважимо, що комунікативна компетенція відіграє важливу роль у процесі підготовки фахівців нової генерації, тому її розглядають як здатність людини використовувати країнознавчі, прагматичні, мовні, дискурсійні і стратегічні знання й уміння в спілкуванні.

Відомо, що головною метою вивчення іноземних мов є формування у студентів загальних та професійно зорієнтованих комунікативних мовленнєвих компетенцій (лінгвістичної, соціолінгвістичної і прагматичної) для забезпечення ефективного спілкування в академічному та професійному середовищі [1].

Основну увагу на практичних заняттях приділено формуванню прагматичної компетентності студентів. Користуючись дескрипторами, які зазначені у Загальноєвропейських рекомендаціях щодо мовної освіти, нами було виокремлено основні щодо формування іншомовної компетентності студентами за стобальною шкалою вимірювання основних видів мовленнєвої діяльності. У ході використання різних видів мовленнєвої діяльності, а саме: сприймання, продукція, інтеракція або медіація (усна або писемна) реалізується комунікативна мовленнєва компетентність студентів.

У процесі розроблення системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів університету враховувалося, що розвиток професійної іншомовної комунікативної компетентності неможливий поза соціально-професійним середовищем, для моделювання якого необхідно створити відповідні педагогічні умови, де невід'ємною складовою є діалог між учасниками навчального процесу. Нами використана двокомпонентна

система взаємодії діяльності викладача, діяльності студента, змісту освіти, тому що в цьому разі виникає їх спільна діяльність щодо розв'язання будь-якого завдання, рішення якого може з'являтися в процесі його виконання, у ході спільної праці студента та викладача. При цьому студенти відіграють роль суб'єкт-об'єкта або суб'єкта навчання.

Інноваційність створеної системи також простежується в організаційній площині. За підтримки ректорату, Вченої ради ХНЕУ ім. С. Кузнеця, були внесені зміни в організаційну модель навчання іноземній мові за професійним спрямуванням для студентів усіх галузей знань.

Модель навчання ґрунтувалася на результатах п'ятирічного експерименту, який проводився в університеті за напрямом підготовки бакалаврів «Комп'ютерні науки» та за освітнім ступенем «Магістр» за спеціальностями «Інформаційно-управляючі системи та технології (за галузями)». Застосовуючи міждисциплінарний підхід, з боку випускової кафедри поступила пропозиція щодо змістового наповнення курсу викладання іноземної мови, що повністю віддзеркалює професійну спрямованість даного напрямку підготовки та спеціалізації. Змістова складова містила у собі ті компетентності, які необхідно сформувати у студентів під час навчання іноземній мові. Спільними зусиллями кафедри інформаційних систем та іноземних мов було розроблено навчальні та робочі програми з дисциплін «Іноземна мова», «Поглиблене вивчення іноземної мови» та «Іноземна мова для ІТ галузі» для цих студентів.

Важливим фактором у навчанні студентів іноземній мові за професійним спрямуванням є безпосередня їх взаємодія з викладачами. Прикладом такої взаємодії є спільні проекти щодо тем, які зазначені у робочій програмі. Проекти мають як навчальний, так і науковий характер. Так, наприклад, для студентів є одним із цікавих завдань знайти та презентувати ролик з YouTube за означеною програмою темою, за темою курсових або дипломних робіт. Також популярною серед студентів є щорічна

студентська науково-практична конференція, яка відбувається іноземною мовою, а доповіді студентів оформлюються як тези виступів і друкуються в університетському журналі іноземними мовами. У минулому навчальному році у такій конференції взяло участь понад двохсот студентів університету. Все це сприяє підвищенню якості навчання студентів іноземній та вмотивовує студентів до навчання.

Отже, за результатами експерименту виявилось, що студенти напряму підготовки «Комп'ютерні науки» формують професійно зорієнтовану іншомовну компетентність краще за студентів інших напрямів підготовки. Також підраховано, що протягом останніх трьох років студенти цього напряму підготовки складають державний іспит на «відмінно» на 20% вище ніж студенти інших напрямів підготовки. Тому цей досвід було поширено на інші напрями навчання в межах ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Таким чином, на першому студенти усіх напрямів підготовки вивчають мову в аудиторії чотири години на тиждень. На другому та третьому курсах студентам запропоновано вибіркова складова за навчальним планом освітньо-професійних програм «Майнор», «Вільний майнор», де на вивчення іноземної мови виділяється п'ять кредитів на семестр, зокрема чотири контактних години на тиждень [2]. На четвертому курсі студенти поглиблюють знання з іноземної мови у професійній площині. Після чотирьох років вивчення іноземної мови студенти складають письмово державний іспит. Навчаючись на освітньому ступені «Магістр» студенти можуть також обирати вибірково складову за навчальним планом освітньо-професійних програм маг-майнорів з вивчення іноземної мови. Навантаження цих дисциплін складає по п'ять кредитів у двох семестрах, зокрема чотири контактних години на тиждень.

Формування іншомовної компетентності проходить через реалізацію завдань, які не є суто мовленнєвими, навіть коли вони передбачають функціонування певних видів мовлення та використання комунікативної компетентності студента. Виконання поставлених завдань відбувається на

основі застосування видів мовленнєвої діяльності, вони передбачають опрацювання шляхом рецепції, продукції, інтеракції або медіації письмових або усних текстів. Зв'язок між завданням і текстом залежить від суті завдання. Тут важливим є саме система розроблення системи завдань щодо формування та розвитку мовної та мовленнєвої компетентності студентів з іноземної мови за професійним спрямуванням. Викладачами кафедри іноземних мов за ініціативою завідувача було створено систему завдань, які відповідали комунікативній спрямованості, були діяльнісно-орієнтованими та ґрунтувалися на автентичних текстових матеріалах і могли бути застосовані з урахуванням ІТ технологій.

Отже, викладачами кафедри іноземних мов розроблено та систематизовано навчальні матеріали у відповідності до сучасних вимог і з застосуванням ІТ технологій.

Необхідно звернути увагу на те, що у процесі розроблення комунікативних завдань було дібрано достатня кількість мовних дій, які могли б задовольнити комунікативні потреби певного контингенту студентів. Такий підхід мав місце у ході розроблення матеріалів для студентів економічних спеціальностей. Навчальні матеріали побудовані таким чином, що дозволяють підготуватися до складання міжнародного іспиту Business English Certificate (BEC). Система завдань, яка є у цьому іспиті також взята за основу у підготовці екзаменаційних матеріалів до державного іспиту наприкінці четвертого року навчання студентів та до вступу в магістратуру.

Отже, нова організація навчального процесу стимулює необхідність інтенсифікації навчання студентів іноземній мові за професійним спрямуванням. Інтенсифікація навчання може відбуватися за умов зміни змісту, методів, засобів, форм та організації навчання. У нашому випадку нами використані всі зазначені напрями.

Проте перелік умов, який було виконано щодо застосування та підтримки системи професійно зорієнтованої іншомовної підготовки студентів вишу не є вичерпаним, у перспективі планується розширити сферу

послуг з іншомовної підготовки фахівців для працівників компаній та інших організацій з метою підвищення рівня навченості працівників з іноземної мови, відтворюючи модель безперервної іншомовної освіти, починаючи з дитячого садочка та упродовж життя.

Література

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273с. 2. Електронний ресурс http://www.hneu.edu.ua/Elective_component_of_educational_and_professional_programs

РОЗВИТОК МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА-ФІЛОЛОГА В КОНТЕКСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Ведернікова Т.В.(Харків)

Інтеграція України у європейський та світовий освітній простір зумовлює нове бачення основної мети вивчення іноземних мов у вищих закладах освіти. Дослідники вказують насамперед на зміну статусу навчальної дисципліни «іноземна мова» з точки зору її культурологічної функції, оскільки мова – не тільки джерело комунікативної діяльності, але й засіб пізнання, формування і передачі думки, вираження почуттів, емоційних станів людини, засіб реалізації усіх потреб освіченого народу. Провідною метою вивчення іноземної мови студентами вищих закладів освіти різних напрямів підготовки стає іншомовна компетентність особистості, а бажаним результатом – використання іноземної мови як доступного засобу спілкування і збагачення досвіду фахової підготовки.

Передумовою становлення майбутнього філолога є здатність студента використовувати набуті під час навчання у ВНЗ знання та сформованість у навчальній діяльності відповідної компетентності. Професійна підготовка майбутніх фахівців-лінгвістів до ефективної діяльності передбачає формування в них системи знань, філологічних і педагогічних здібностей,